

De das – Loonse en Drunense Duinen, De Brand, landgoed Huis ter Heide en omgeving

Jaarverslag 2011

1. Jaarverslag	2
2. Overige gegevens	4
3. Dode dassen	7
4. Pers, rondleidingen en publicaties	8
5. Toekomstige ontwikkelingen en wensen	9
Bijlage 1 kengetallen	10
Bijlage 2 specificatie slachtoffers	11

Foto: uit de serie van Greet de Schipper voor Natuurbehoud, het kwartaalblad van Natuurmonumenten.

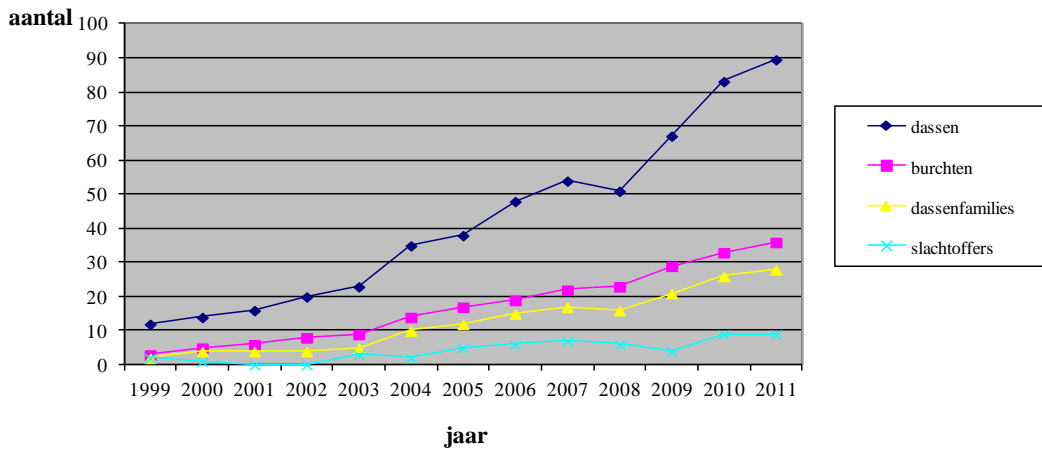
1. Jaarverslag

1. Het aantal dassen per 31-12-2011 wordt op 90 geschat en is 7 hoger dan de stand per 31-12-2010 (83 dieren);
2. Het aantal burchten bedraagt eind 2011 36, waarvan het gehele jaar er 28 zijn bewoond. Hierin wonen 28 dassenfamilies;
3. Er zijn vier dassenfamilies bijgekomen. Twee burchten raakten onbewoond. Waarschijnlijk is een aantal bewoonde burchten nog niet bekend;
4. Geschat wordt dat in minstens 11 burchten jongen zijn geboren;
5. Negen dassen sneuvelden, allen slachtoffer in het verkeer;
6. Er is een evenwichtige leeftijdsopbouw;
7. In het gehele Nationale Park en in aangrenzende gebieden komen sporen en bewoning van de das voor;
8. Er hebben zich nieuwe dassenfamilies gevestigd op Huis ter Heide, Plantloon en in Cromvoirt. Een dassenfamilie heeft zich gesplitst in twee families;
9. Er is een burcht met 45 ingangen, een andere heeft een oppervlakte van ongeveer 1.600 m²;
10. Een verdere verdichting van burchten zal naar verwachting plaatsvinden ten westen van de N261, in de omgeving van het Hengstven (oostelijk deel), in het noordelijk deel van de duinen in Plantloon en de Margriet en in het Brokkenbroek. Ook zal de das zich verder gaan verspreiden;
11. Er werd enkele malen schade gemeld door dassen. In alle gevallen werd verwezen naar de website van Dassenwerkgroep Brabant, waar wordt beschreven hoe eventuele schade te declareren. Geen van de schademelders maakte hiervan gebruik, hiervoor was het schadebedrag te gering;
12. Het is wenselijk een aantal wegen te voorzien van rasters en tunnels. Vooral op de Heikant in de gemeente Haaren nabij De Guldenberg vallen veel slachtoffers. Omdat de das zich steeds verder zal gaan verspreiden, dient ook gekeken te worden naar bijvoorbeeld de N65, de weg tussen Tilburg en 's-Hertogenbosch. Bij de ombouw van de N261 tussen Waalwijk en Tilburg wordt rekening gehouden met voorzieningen.

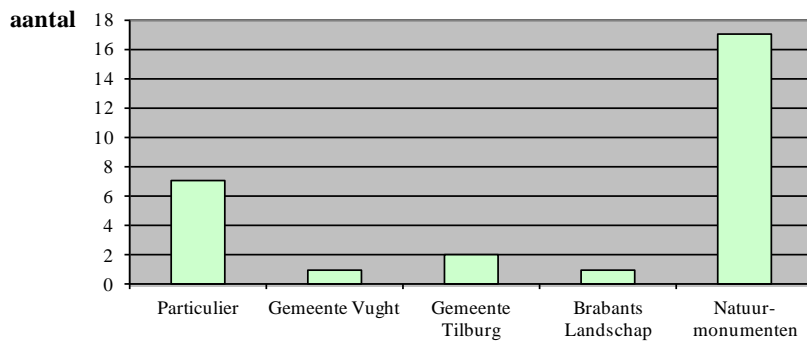

Foto: Bert van Opzeeland uit de serie van Greet de Schipper voor Natuurbehoud, het kwartaalblad van Natuurmonumenten.

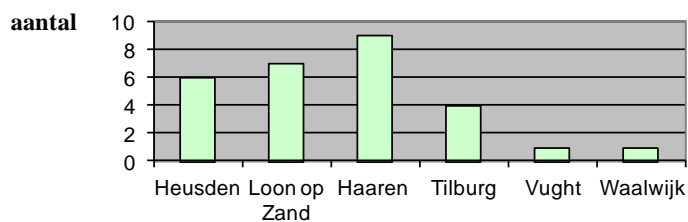
Dassengegevens 1999-2011

Dassenfamilies per eigenaar 2011

Dassenfamilies per gemeente 2011

2. Overige gegevens

1. De dassen zijn over een groot gebied verspreid. Het is onmogelijk geworden om zelf alles bij te houden en te inventariseren. Veel personen maakten het mij mogelijk om de das in kaart te brengen en te houden en enkelen hebben een burcht geadopteerd. Hiervoor ben ik hen zeer erkentelijk;
2. Jelle van Aalst, Peter Kuijpers en Theo Putters zijn evenals ik, lid van de inventariseerders van Natuurmonumenten (NM). Het aandachtsgebied is de das. Hun inventarisaties zijn in dit jaarverslag verwerkt. In verband met structuur bij het verzamelen van gegevens werd een protocol opgesteld en een inventarisatieformulier gemaakt. Theo inventariseert naast de das ook roofvogels;
3. In 2011 werd in totaal 235 keer een burcht bezocht. Dit is een gemiddelde van ruim 6 keer per burcht verspreid over het jaar;
4. De inventarisatiegegevens werden per kwartaal onder andere aangeleverd bij NM en Dassenwerkgroep Brabant die deze samen met andere Brabantse gegevens bij Vereniging Das&Boom aanleverde. Hierdoor is het mogelijk regionale en landelijke overzichten samen te stellen, de das te volgen en adviezen te geven;
5. In 2009 werd door Bert Schuurman een Travel Bug (TB) in omloop gebracht met de bedoeling de das in het 'zonlicht' te zetten. De aanleiding was het 10-jarig jubileum van de herintroductie van dassen in de Loonse en Drunense Duinen. In 2011 hebben 19 teams een logje geplaatst waarvan 9 teams de TB verplaatst hebben naar een nieuwe locatie. Vanuit Duitsland is hij in Nederland teruggekomen en heeft hier 6 provincies bezocht. De TB '10 jaar Dassen' heeft in totaal nu 1037 km afgelegd waarvan 568 km dit jaar. Voor wie de TB wil volgen en de mooie reacties hierop wil lezen zie: <http://www.geocaching.com/track/details.aspx?tracker=tb2741d>. Ter info: zie het landkaartje van Bert verderop in het verslag;
6. In 2011 werden negen dassen verkeersslachtoffer. Dit is 10% van de totale populatie. Er werden geen dassen met een tatoeage teruggemeld. Onder de dode dassen werden enkele zware beren aangetroffen namelijk op 6 februari een van 16 kg. in Nieuwkuijk en 8 februari een van 14 kg. in Loon op Zand;
7. Het totale aantal slachtoffers over de periode 1999-2011 bedroeg 54, waarvan 23 beren, 15 zeugen en van 16 dieren was het geslacht onbekend. Omdat er relatief weinig slachtoffers vallen, is de leeftijdsopbouw evenwichtig;
8. Aantal slachtoffers per gemeente over de periode 1999-2011:
 - a. Haaren 17, wv. 2 in 2011;
 - b. Heusden 9, wv. 2 in 2011;
 - c. Loon op Zand 5, wv. 3 in 2011 en;
 - d. Tilburg 23, wv. 2 in 2011;
9. Mijn algemene indruk is dat in 2011 de grotere burchten sterker zijn geworden, en de kleinere wat minder sterk. De middelgrote burchten zijn nauwelijks veranderd;
10. De eigenaren van dassenburchten die op privéterrein liggen, worden elk jaar op de hoogte gebracht van de ontwikkelingen van hun dassenfamilie;
11. Voor het eerst is er ten westen van de gemeente Vught een bewoonde dassenburcht gevonden. Van de locatie is bekend dat deze ook al in de 18e eeuw door dassen werd bewoond;

12. Een dassenfamilie is verhuisd van de gemeente Heusden naar de gemeente Waalwijk. Waalwijk heeft hiermee haar eerste bewoonde dassenburcht;
13. Het project Hooge Bank (gem. Heusden) werd samen met NM en Buro Optifield bezocht. Er werd advies gegeven waar raster en tunnels dienen te worden aangelegd langs de Honderdbundersweg en de Nieuwkuijkseweg. Daarnaast kwam archeologie aan de orde;
14. Aan de eigenaar van een perceel langs de Udenhoutseweg in Loon op Zand werd advies gegeven over een nieuwe uitrit, die door het dassenraster werd aangelegd. Tevens werd advies gegeven over boswerkzaamheden in zijn bos, waarin een dassenburcht ligt;
15. Er werd veel dassenactiviteit in de omgeving van het kasteel Zwijnsbergen in Helvoirt waargenomen. Een bewoonde dassenburcht is nog niet gevonden;
16. Op verzoek van het Nationaal Park Loonse en Drunense duinen werd deelgenomen aan het overleg BIOP 2011-2021 (Beheer-, Inrichtings- en Ontwikkelingsplan NP). Hierbij niet alleen dassenbelangen behartigd maar ook archeologische en cultuurhistorische elementen beoordeeld en ingebracht;
17. Een stagiair begeleid voor het stageverslag *'De Margriet - inrichtingsplan met de das als doelsoort'* en te nemen maatregelen in het noordoostelijk deel van De Margriet, opgesteld voor NM. Het verslag beoordeelt en aanvullingen gegeven;
18. Advies gegeven aan Tauw BV over de aanleg van verlichting langs de Moerputtenweg in de gemeenten 's-Hertogenbosch en Heusden in relatie tot de das;
19. Naar aanleiding van een vraag van de Koninklijke Academie van België, commissie voor Toponymie en Dialectologie, een reactie gegeven van namen waarin de *'das voorkomt'* in Noord-Brabant. Ook Vereniging Das&Boom gevraagd om een reactie;
20. Een aantal malen advies gegeven aan de gemeente Haaren en enkele particulieren voor effecten op dassenleefgebied veroorzaakt door het verplaatsen van een tunnelfoliekas, het dichtgooien van een sloot en overige werkzaamheden. In bepaalde situaties advies gevraagd aan Vereniging Das&Boom;
21. Ten oosten van Udenhout ligt een bewoonde dassenburcht. Deze ligt in een nieuwe woonwijk. Hierover is intensief overleg geweest met de gemeente Tilburg. Het uitgangspunt is de dassenfamilie te verhuizen. Vereniging Das&Boom verzocht het project te begeleiden, omdat zij hierover veel ervaring heeft;
22. Nabij de vliegbasis Gilze-Rijen werd een dode das gevonden. Naar aanleiding hiervan hebben Theo, Jelle en ik samen met de ecooloog van de basis het vliegveld bezocht. We hebben geen dassenactiviteit waargenomen;
23. Op verzoek van Björn Seegers (Bureau Seegers) een burchtje bezocht in het natuurcompensatiegebied van De Efteling (project Land van Loon) en advies gegeven hoe de burcht door werkzaamheden in het bos niet te verstoren;
24. Van Essent subsidie gekregen voor een bedrag van € 500 voor de kosten van bijvoeren van verweesde jonge dassen op de burcht;

25. Er is contact geweest tussen Theo en NM over de grondwaterstand in de Helvoirtse Heide. De vraagstelling was: waarom ontstaat er geen sterke dassenburcht? De conclusie is dat het grondwater in een groot deel van het gebied te dicht bij de oppervlakte komt;
26. De Dassenwerkgroep Brabant (Noord-Brabant) heeft een eigen website: www.dassenwerkgroepbrabant.nl, hierop is het wel en wee van de das in onze provincie te zien. Tevens geeft zij een nieuwsbrief uit. Deze is digitaal en wordt via e-mail toegezonden. Giften en Donaties aan de Dassenwerkgroep Brabant kunnen fiscaal aftrekbaar zijn. Zij is door de belastingdienst aangewezen als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Kaart Bert Schuurman: de reis van de Travel Bug (TB) '10 jaar dassen' in 2011. Voor een toelichting zie pagina 4, punt 5.

3. Dode dassen

Voor specificaties per das zie bijlage 2: specificatie slachtoffers.

Er werden geen dode dassen vanuit de uitzetprojecten gemeld. Zij zijn herkenbaar aan een tatoeage in de lies.

Overzicht dassenslachtoffers vóór 1999 tot en met 2010:

Aantallen dassen	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	1999 tm 2011
slachtoffers	2	1			3	2	5	6	7	6	4	9	9	54
waaran: beer	1	1			1	1	2	1	5	2	3	2	4	23
zeug	1				1		2	4	1	1		2	3	15
onbekend					1	1	1	1	1	3	1	5	2	16
slachtoffers waarvan gemeente:														
Heusden	1						2	1	1	0	1	1	2	9
Loon op Zand										2			3	5
Haaren	1				3	1	1		2	1		6	2	17
Tilburg		1				1	2	5	4	3	3	2	2	23

Foto Jelle van Aalst: 22 april 2011 dode das langs de Stokhasseltlaan in Tilburg.

4. Pers, rondleidingen en publicaties

1. Het jaarverslag 2010 werd op veel websites opgenomen;
2. Er verscheen een aantal publicaties over de das in de regionale pers;
3. Er werd bij diverse wandelingen uitleg gegeven over de das;
4. Er werd een dassenwandeling gegeven voor het voltallige College van B&W van de gemeente Heusden, totaal 6 personen;
5. Er werd een dassenrondleiding verzorgd voor de Zoogdierenwerkgroep i.o. van IVN Oisterwijk, totaal 6 personen;
6. Er werd een dassenbijscholingscursus verzorgd voor IVN Consulentenschap Brabant voor alle duingidsen. Er werden twee rondleidingen gegeven vanaf de Rustende Jager naar uitzetren Mulders. Totaal aantal deelnemers 34;
7. In Natuurbehoud, het kwartaalblad voor de leden van NM verscheen een artikel over mijn vrijwilligerswerk. Zie pag. 19: <http://www.natuurmonumenten.nl/natuurbehoud> - Natuurbehoud Winter 2011 Online;
8. Er werd informatie over de das gegeven voor een zoogdierenstand tijdens de voorjaarsfeesten van de Turkse gemeenschap in Nederland, nabij de Roestelberg;
9. Op verzoek van het NP Loonse en Drunense duinen werd het voorwoord geschreven voor de Natuur- & Recreatiekrant 2011. Citaat uit de krant '2011 is het Europese jaar van het vrijwilligerswerk. Daarom aan vrijwilliger Bert van Opzeeland de eer om de krant te openen.';
10. Op verzoek van IVN Consulentenschap Brabant werden, voor de revisie van het project Dassenwerk samen met Vereniging Das&Boom en dassenwerkgroep Brabant geactualiseerde dassengegevens over locale en landelijke gegevens aangeleverd.

Foto: Dassenwerkgroep Brabant - een spelende dassenfamilie.

5. Toekomstige ontwikkelingen en wensen

Verwacht wordt dat de das zich nog verder in het gebied zal verspreiden. Vooral ten westen van de N261 zullen zich nog enkele families vestigen. In het noorden en oosten van de Duinen zal een verdichting plaats gaan vinden. Er zullen hier en daar nog families bij gaan komen, waarna een stabilisatie zal gaan optreden. Door de Provincie Noord-Brabant zijn plannen gemaakt voor ontsnippering van de N261. De aanleg van een Natuurbrug over de N65 door het Helvoirts Broek is wenselijk.

Het gebied ten westen van landgoed Huis ter Heide is niet zo geschikt voor de das. Er moet echter niet uitgesloten worden dat deze hier en daar opduikt, op zijn weg naar West Brabant. De aanleg van de robuuste Ecologische Verbindingszone (Huis ter Heide – Dorst) als onderdeel van de Groene Mal van de gemeente Tilburg is voor een verdere verspreiding van de das van groot belang, maar ook de aanleg van de natuurbrug over de N261.

Om de dassen en andere dieren een ‘handje te helpen’ is het wenselijk op wegen waar vaak dassen oversteken, dassenraster en -tunnels aan te leggen. Het betreft vooral de volgende wegen:

- Heusden: Honderdbundersweg/Nieuwkuijkseweg. Hier worden als onderdeel van het plan Hooge Bank raster en tunnels aangelegd en Margrietweg
- Haaren: Heikant, Oude Bosschebaan en Margrietweg
- Loon op Zand: N261 en Kasteellaan
- Tilburg: Loonse Molenstraat en
- de weg tussen Tilburg en 's-Hertogenbosch (N65).

Foto: Bert van Opzeeland uit de serie van Greet de Schipper voor Natuurbehoud, het kwartaalblad van Natuurmonumenten.

Bert van Opzeeland
Hopbel 10
5251 CS Vlijmen
073-5113213
vanopzeeland@hotmail.com
www.dassenwerkgroepbrabant.nl
1 januari 2012

De volgende pagina's bevatten enkele bijlagen.

Bijlage 1 kengetallen

omschrijving	vóór 1999	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal burchten (excl. bijburchten)	1	3	5	6	8	9	14	17	19	22	23	29	33	36
Aantal bewoonde burchten (excl. bijburchten); aantal dassenfamilies	1	2	4	4	4	5	10	12	15	17	16	21	26	28
aantal burchten met jongen (geschat)	nb	0	1	1	2	2	3	3	6	6	7	9	11	11
aantal dassen (geschat)	2	12	14	16	20	23	35	38	48	54	51	67	83	90
aantal uitgezette dassen	0	12	0	3	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0
aantal (verkeers)slachtoffers	2	2	1	0	0	3	2	5	6	7	6	4	9	9

